

વિધીનો વાંક

૩ ૨૫૧૧૦ ૩૬

ૐ

ધી એક્ષલસીયર ઓપેરા હાઉસ.

ધીકાંટા માસ્તર થીએટર-અમદાવાદ.

સંસારિક, હાસ્ય, શૃંગાર કદ્દલુ રસથી ભરપુર

તદન નવોજ કોમેડી નાટક.

“ વિધીનો વાંક ”

રચનાર

અબાલા કેવળરામ ભટ્ટ

કાયરેક્ટર:-

કવી નારણદાસ માતીરામ નાયક

જાણી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

માલિકો:- ધી એક્ષલસીયર ઓપેરા હાઉસ

આવૃત્તી પહેલી.

REGISTRATION DEPT.

Reg. No. 2168

કિંમત રૂ. ૦-૨ Date 25. 10.

૨૩૦૫૨

111

1926

1-7-1926

● વેપારીને અમુલ્ય અવસર. ●

અમારી ગાયનોની શુકમાં તમારી બહેર ખમર

આપો, તમોને અવશ્ય લાભ થશે.

ભાવ મધ્યમસર છે.

લખો યા મળો “મનેજર”

એક્સલસીયર ઓપેરા હાઉસ.

આ નાટકના સર્વ હકકે પ્રસિદ્ધ કર્તાએ પોતાના સ્વાધીન

રાખ્યા છે, માટે તેમની પરવાનગી સિવાય કોઈએ

છાપવું છપાવવું, કે ભજવવું નહિ.

લી. “પ્રસિદ્ધ કર્તા.”

આ ચોપડી શ્રી કેસરીઆજી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શાહ નાટીલાલ

કેશવલાલે છાપી છે. બીકાંટા રોડ-અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૩૦૫૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ દિ.દિનો વાંડ

વિષય

—બે બોલ—

૧૩૦૬૨,
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

મદાન કૃપાળુ પરમાત્માની કૃપાથી આને “એક્ષલસીયર ઓપેરા હાઉસ”ના માલિકોની મીઠી નજરથી મારા વિચારોને નાટકના સ્ટેજ પર મૂકવાનો મારો જે ઇરાદો હતો, તે આજે “વિધીનો વાંક” નામના નાટ્ય પ્રયોગદ્વારા રંગ ભૂમિ પર રજુ કરવા ભાગ્યશાળી થયો છું. આ મારો પ્રથમ પ્રયાસ છે, એટલે નાનું બાળક ચાલતાં શીખતા પહેલાં ઘણી વખત પડે તેમ મારા લખાણમાં અનેક ત્રુટિઓ હશે. પણ તેને ક્ષતવ્ય ગણી પ્રેક્ષકવર્ગ દંસત્વરિત ધારણ કરશે એવી આશા છે.

આ મારા નાટ્ય પ્રયોગને જેમ બને તેમ સારા રૂપમાં રજુ કરવા કંપનીના માલિકોએ જરૂર અને જહેમતનો ભોગ આપી મારા જેવા એક હિચરતા લેખકને આગળ વધારવા જે પ્રેમ ભરી નજર રાખી છે તે માટે તેમનો અને સાથે સાથે કંપનીના ડાયરેક્ટર તેમજ ક્ષત્રી નારણદાસભાઈએ પણ જે મહેનત આ નાટકને સ્ટેજ કરવામાં લીધી છે તેમાટે તેમનો પણ અંતઃકરણ પૂર્વક આભારી છું.

અંતમાં આશા રાખું છું કે પ્રેક્ષકવર્ગ મારા આ પ્રયોગને જે વધાવી બેશે તો મારાથી બનતી રંગભૂમિની સેવા બજાવવા યથાશક્તિ પ્રયત્ન કરીશ.

બીકાંટા

માસ્તર થીયેટર

અમદાવાદ.

તા. ૨૨-૬-૨૬

લી. હું છું.

પ્રેક્ષક સમાજનો

અંબાલાલ કેવળરામ ભટ્ટ.

ૐ

વિધીનો વાંક.

નાટકનો પ્રવેશવાર ઢૂંક હકીકત,

શ્રી મંગળાચરણ.

પ્રવેશ ૧ હો શરદચંદ્રનું મકાન.

એક મધ્યમ સ્થિતિના ભણેલા શીખેલા યુવક શરદચંદ્રની પતિન સુધાકુમારી પોતાના પતિની ચિંતામાં, ત્યાં નોકરી માટે ફાંફાં મારી કંટાળેલા મગજે દુનિયાને દિવાની ગણતો શરદચંદ્ર આવી પહોંચે છે, અને કંટાળેલા મગજને શાંતિ આપવા પોતાની પતિ સાથે સીનેમા જોવા જવાનું નક્કી કરીને જાય છે, ત્યાં સુધાકુમારી ભારતની અર્વાચીન સ્થિતિ માટે, અને સ્વતંત્ર મટી પરતંત્ર બનાવનાર નોકરી માટે અંતરોદ્ગાર કાઢે છે.

પ્રવેશ ૨ જો રસ્તો.

હમણાંજ ટ્રેનયુએટમાં પાસ થયેલા શિરીષચંદ્રનું પરિક્ષામાં પાસ થવાની ખુશાલીમાં વહીવટ બનવાના વિચારો દર્શાવતા આવવું. તેનું ફ્રેન્ડ નવનીતરાયનું મુખારક બાદી આપવા આવવું, અને કળ્યા દલાલો બનવાની સલાહ આપે છે પરંતુ શિરીષચંદ્રની નીતિ પંથે સંચરવાની ઇચ્છાઓ પ્રદર્શિત થતી જોઈ આખરે ખુશાલીમાં સીનેમાની મોજ કરવા માટે જવાનું નક્કી કરે છે.

પ્રવેશ ૩ જે સીનેમાની ટીકીટ ઓફીસ.

જુદી જુદી કામના માણસોનું ટીકીટ લેવા આવવું, દારૂડીયાની થતી કમખામી, પોતાના દોસ્ત નવનીતરાયના નહીં આવવાથી એકલા શિરીષચંદ્રનું, અને ત્યારબાદ શરદચંદ્ર તથા સુધાનું સીનેમાં જોવા આવવું.

પ્રવેશ ૪ થો સીનેમાગૃહ.

સીનેમાંમાં જગા નહિ દેખાવાથી શિરીષચંદ્ર પોતાના મિત્ર માટે રોકેલી સીટપર શરદ તથા સુધાનું બેસવું. શરદે પોતાની પતિને બેસવાનું કહી શિરીષને ધ્યાન રાખવાની બલામણું કરી સીંગર લેવા લેવા માટે બહાર જવું, સીનેમા ખલાસ થતાં સુધી શરદચંદ્રના નદિ આવવાથી સુધાની ચિંતા બરેલી સ્થિતિ, શિરિષે તેને ધીરજ આપવી પરંતુ પહેલવહેલાંજ મુંબમમાં આવેલી હોવાથી સુધા પોતાના ઘરની બરોજર માહિતી નહિ આપી શકવાથી શરદચંદ્રની તપાસમાં શિરીષ સાથે સુધાનું જવું.

પ્રવેશ ૫ મો સીનેમા પાસેનો રસ્તો.

અંધારા રસ્તાનો લાભ લઈને એક ગરબઠાસ નામના વણીકનું પૈસા માટે પકાણુ ખુન કરી શરદને આવતો. જોઈ પાકીટ કાઢીને નાસી જાય છે. અને ત્યાં સીનેમાના સ્ટોલો બંધ થઈ જવાથી સીંગરેટ લેવા માટે શરદચંદ્રનું સડક ઉપર આવવું, અને આગળ વધતાં મડદાની ઠોકર વાગવી, વાંકા વળીને મડદાને જોવું, ત્યાં વાણીયાની મરતી વખતની જુમોથી દોડી આવેલા પોલીસોએ જોવું,

“વિધીના વાંક”થી હસાઇ પડતો નિર્દોષ શરદચંદ્ર.

પ્રવેશ ૬ ઠા ચોપાટી

પતિની ચિંતામાં શરદચંદ્ર સાથે સુધાનું ચોપાટીપર આવવું, ચોપાટીપર ફરતા ચુરચુવાળાની થતી કમબખ્તી, હોસ્ટેલમાં કે ફરે-ડના ત્યાં સુધાને લઇ જવાય નહિ, એથી શિરીષચંદ્રની ગભરામણી, આખરે લે જમાં જવાનો કરેલો નિશ્ચય, સામેથી શિરીષના આગસ્નેહી પ્રમોદરાય વછીલ અને તેની પત્નિ અલકની, ફગીને પાછાં જતાં થયેલી અચાનક મુલાકાત, શિરીષની સાથે રૂબીને જોઇ અલકે ભાભી સમજી વાતચીત કરવી, અલકને બીજાની રૂબીને પોતાની રૂબી બનાવતી જોઈ શિરીષની થયેલી દયાજનક સ્થિતિ, આગ્રહ પુર્વક પ્રમોદરાય તથા અલકે પોતાના ઘેર મેમાની કરવા તેડી જવા, “વિધીના વાંક” થી થયેલો વિચિત્ર હાસ્યજનક ચિતાર.

પ્રવેશ ૭ મો પ્રમોદરાયના મકાનનો એક ભાગ.

ગુમ થયેલા પતિની ચિંતામાં સતિ સુધા, અલકનું આવી પહોંચી ભાભીની (શિરીષની પત્નિ છે એમ સમજી) મજકરીઓ કરતી **પ્રવેશ ૮ મો પોલીસ સ્ટેશન.**

શરદરાયને ખુની તરીકે પકડીને પોલીસનું આવવું. પોતાની નિર્દોષતાના પુગવારૂપ સીનેમાની ટીકીટોનાં અરધીયાં બતાવે છે અને પોલીસ અમલદાર તેને શકનો લાભ આપી છોડી દે છે, જતા જતાં શરદચંદ્ર સીનેમામાંથી ગુમ થયેલી પોતાની પત્નિની શોધ કરવાનું કહી, પોતે “વિધીના વાંક”થી હસાયો હોવાથી કિરમતને દોષ આપતો પોતાની પત્નિની શોધની ચિંતા કરતો જાય છે.

પ્રવેશ ૯ એ રાજમાર્ગ.

પોતાના કિસ્મતને શીટકારતો શરદ્યંદ્ર પોતાના મિત્ર પ્રમોદ-
રાયની થતી ઓચિંતી મુલાકાત, કલ્પભાં પોતાના મિત્ર શિરિશયંદ્ર
ના લગ્નની ખુશાલી માટે ખાસ કલ્પભા નાચ પાર્ટીના જલસાના
દરારેલા દિવસે શરદ્યંદ્રને આવવાનું સંસ્ક્રમણ આમંત્રણ શરદ્યંદ્ર
“વિધીના વાંક”થી પડેલા દુઃખોની વીતક વાત કહી કલ્પભા
આવવાનું આપેલું પ્રેમીસ, પ્રમોદરાયે શરદને તેનો પતિની શોધ
કવાની આપેલી ધીરજ.

પ્રવેશ ૧૦ એ જંગલ.

ખુતીની તપાસ માટે નીકળેલા, મુસાફરીથી કંટાળી ગયેલા,
પોલીસોનું આવી, વિશ્રાંતિ લેવા બેસવું, ત્યાં વાણીયાના ખીસ્સામાંથી
પાકીટ કાઢી લઈ પકડાઈ જવાની ખીકથી નાસેલા પઠાણ તથા
મુસલમાનનું આવવું. પાકીટ ખોલીને પૈસા ગણતાં “વિધીના વાંક”
થી ફક્ત “પદર પૈસા” નીકળવાથી પઠાણના મન પર થયેલી સજ્જડ
અસર, અને આ પાપકર્મને છોડી દેવાનો વિચાર, મુસલમાનનું
સમગ્રવળું, ત્યાં પોલીસોએ આવી ઓચિંતો હલ્લો કરી મુસલમાનને
પકડવો, પઠાણને પકડવા જતાં પોતાના પાપ કર્મનો પરનાવો કરતા
પઠાણે કીધેલો આપઘાત.

પ્રવેશ ૧૧ એ જલ્પ કલ્પભાં ગાર્ડન પાર્ટી.

જુદી જુદી કેમોના આમંત્રીત દંપતીઓનું આવવું, પ્રમુખ
પદ માટે શિરીષયદે માનેલો આભાર એક ખીજની ઓળખાણ,

સ્ત્રીઓનું ફરવા જવું, લોકલ લેઈટ થવાથી શરદનું મોડું આવવું, પ્રમોદની મુલાકાત, એકબીજાની ઓળખાણ, શિરોધ્યંદ્ર સાથે મુલાકાત કરાવતાં શરદ્યંદ્રને આવેલો વહેમ, કપુરચંદ્રને ત્યાં શરદ્યંદ્રને માસીક રૂા. ૧૫૦) ના પગારથી મળેલી નોકરી, ફરીને આવતી સ્ત્રીઓને જોઇ પ્રમોદરાયે શિરોધ્યંદ્રની પત્નિ તરીકે સુધાકુમારીને ઓળખાવવી, પોતાની પત્નિને જોતાંજ થયેલો ટેબલો-રંગમાં ભંગ-શિરોધ્યંદ્રની કફેડી સ્થિતિ, થયેલા ગોઠાળાનો ખુલાસો, પ્રેમીજનોની રનેહભરી મુલાકાત, આખરે “વિધીના વાંકું”થી આશ્વતના ચક્કરમાં ફસાયેલા રનેહીજનોની ખુશાલી.

આનંદ.

આનંદ.

આનંદ.

વિધીનો વાંક.

નાટકનાં મુખ્ય પાત્રો.

શરદચંદ્ર—મધ્યમ સ્થિતિનો સુધાનો પતિ નોકરીનો.

ઉમેદવાર

શિરીષચંદ્ર—પાશ થયેલો ગ્રેન્યુએટ, લોખો વિદ્યાર્થી.

નવનીતરાય—શિરીષચંદ્રનો મિત્ર.

પ્રમોદરાય—શરદચંદ્રનો બાળસ્નેહી મિત્ર વકીલ.

પોલીસ અમલદાર, પોલીસો; પઠાણ, સુસલમાન,
ચુરણવાળો, પારસી, ભાટીયા, સટોરીયા, વિગેરે વિગેરે.

સ્ત્રી પાત્રો.

સુધાકુમારી—શરદચંદ્રની પત્નિ એક શરમાળ સ્ત્રી.

અલ્પક...પ્રમોદરાયની સ્ત્રી.

પારસણ, ભાટીયણ, કંચનીઓ વિગેરે વિગેરે.

॥ ૐ ॥

॥ શ્રી તત્સને પરમાત્મને નમઃ ॥

“ વિધીનો વાંક ”

નાટકનાં ગાયનો.

મંગળાચરણ.

બાળાઓ-

સ્તુતિ.

શ્રી હંરિં ૐ તારો છે જગને આધાર.

વંદન કરીએ સ્વામી, સૌનો ભયવામી.

જળમાં, સ્થળમાં ઘટઘટ વ્યાપી,

નિરંજન નિરાકાર.....શ્રી હરિ

પાપ તણા સંતાપને, કાપી મંગળ કરજે કામ,

તું યશઘાતા નાથ છે, મંગળ મૂર્તિ નામ.

તાફેં શરણ, કપટ હરણ, આન્તિકરણ કર ઉદ્ધાર-શ્રીહરિ.

મુધા—

ગાયન ૧ છં.

ના....આબ્યા, ખ્યારા પ્રાણુધાર,

આતુર આંખડી, નીરજે વાટડી,

હૃદયની આ કળી, બળી મુરઝાઈ થાયે ક્ષાર...ના.

લાગે મકાન આ, સુનું સંમશાન આ,

હેયામાં ધ્યાન આ, બહાલાનું આવે વાર, વાર,—ના.

મુધા...

ગાયન ૨ જી.

પરાધીન નોકરી સરજી, બણ્યા તે નોકરી માટે,
થઈ 'પરત' સ્વજાતે, બધું એ નોકરી માટે;
સગાં બહાલાં જનો ત્યાગી, પ્રિયાના પ્રેમને તોડી,
જવું સ્વદેશને છોડી, બધું એ નોકરી માટે;
ગયાં સો હજારો લક્ષ્મી, અને વૈભવ ગયા ચાલી,
નસીએ નોકરી આવી, બધું એ નોકરી માટે.

શિરીષચંદ્ર-

ગાયન ૩ જી.

ઓહ ! પાસ એમ આઈ, એમ શ્રેજ્યુએટ હાઈ,
નાઉ એમ આઈ, વેરીમચ ગ્લેડ ઓહ જોય,
ગુડલક, ગુડલક, એ શાર્ડનીંગ સ્ટાર,
રીનાઉન વીલળી માય નેઈમ—અહાહાહા
નો પ્રીયર ફાર મનીમેટર,
વીલ સ્યેર બી આઈ ગુડ પ્લીડર,
ટ્રાય હુબી એ નેશન લીડર,
મેઈક ઓર નેઈમ શાર્ડન—અહાહાહા.
મેઈક ફ્રેમસ ઇન ધી વર્લ્ડ યોર નેઈમ,
બાય ધી એજ્યુકેશન હાઈ—અહાહાહા.

ગાયન ૪ થું.

નવનીતસય-

-કેારસ-

ખનો બેરીસ્ટરને પ્લીડર, તેમાં મઝા મનાય,
તેમાં છે પૈસાનો રસ્તો, ને સૌ જન તેને ચ્હાય,
લોક આવે દોડી, પૈસાની લઈને થેલી,
વકીલના ઘરમાં થાયે, પૈસાની પુરી બહાર-ખનો.

સુધા—

ગાયન ૫ મું.

હવે કયાં શોધું, જીવન ચ્હારા,
તલપે દુઃખચારી આ દારા...કયાં
ચિત નવ ઠરતું, મન થરથરતું,
એ સર્વ શુકન, નવ કંઈ સારા—કયાં.
પાપ અરેરે પુર્વ જન્મનું, આ લવ આવી ફળ્યું આ,
સુખ સંસાર સુધા ધારામાં, વિષ વિયોગનું ભળ્યું આ.

ચુરણવાળે-

ગાયન ૬ હું.

મય દેહલીસે હું આયા, અચ્છી અચ્છી ચુરણ લાયા,
જીસને એક જરાસી ખાયા, ઉસને બેહક લજજત પાયા.

છેકારો ૧ લો-

જીસને ચુરણ તેરી ખાયા, ઉસને લજજત કુછ ન પાયા
બલકે ખાકર કેા પસ્તાયા, એ તું કયસી ચુરણ લાયા,

ચુરણવાળો—

ચુરણ મેરા બહી તુસ, જુસકો ખાવે તરકી રસ,
ચહેરા રોશન હો ફાનુસ, બવે બીભારીકા જુસ.

છોકરો ૨ બે—

દેખો ચુરણવાળા હય મનહુસ, મસકા ભાઈ હય કંબુસ,
બાવા બીલકુલ મજબીબુસ, ડાલા ચુરનમેં હય ધુસ.

ચુરણવાળો—

બબ યહાંસે ચો કંગાલ, બ કર કાલે તીતરપાલ.
બાવા બેચે આટા દાલ, ભાઇ ચુરગીકા દલાલ.

છોકરો ૩ બે—

દેખો ચુરનકા બેપારી, ધમકો લકવેકી બીભારી.
બાવા દેહલીકા પનસારી, અમ્મા મીરઠકી ભઠીયારી.

ચુરણવાળો—

બે કોઈ ચુરણ મેરી ખાવે, ઉસકી બીભારી સબ બવે
મીસલે રસ્તમ વો કહેલાવે, કુસ્તી દેવોંકો લડાવે.

છોકરો ૪ થો—

બે કોઈ ચુરણ તેરી ખાવે, ઉસકો બદલજમી હોબવે,
ગરદન ઉસકી મહોત દબાવે, સીધા સોનાપુરમેં બવે.

ચુરણવાળો—

ફીરકર આયા હિંદુસ્તાન, મેરી દેહલીમેં દુકાન

છોકરો ૫ મો—

બચ્ચા તું તો હય નાદાન, મંચ હું તેરા બપ્પાબાન.

ગાયન ૭ મું.

અલક—ઓ મારી મોહનની માનીતી ચાલ ંહેલી ંહેલી

મેંઘેરી મારી મહેમાનરે સાહેલી ઘેલી

આતુર આ કંથ જોતા વાટડી, જો કરવા કેલી.

મુધા—શાને બનાવો બોલમાં બાળાને ઘેલી,

મનમાં ભાવે. મુડી હલાવે

અલક—ઉપરલું શું માન બતાવે—ઓ.

મુધા—

સારી શીખ્યા છો શાણી રીતરે મેમાનીની

ઉપરથી ઢાખવો છો પ્રીતરે, આ મેમાનીની.

મુધા ઉં હું હું રહેવાદોને,

અલક—રહેવાદો, રહેવાદોને—ઓ મારી.

નાયકાઓ—

ગાયન ૮ મું.

સાંવલ બાંકે નજર મોરી આ ગયો,

નજર મોરી આ ગયો, (૨).....સાંવલ.

ના કછુ કહે ગયો, ન કછુ સુન ગયો,

, મોરી ખાલી ઉમરીયાંમેં, રોગ લગાય ગયો—સાંવલ.
 કયા ખબરથી કે કોઈ, તીર અઢા હોતા હય,
 દેખ લેનાલી હસીનોંકા, ખલા હોતા હય,
 મીઠા મીઠાસા જરા, જરા હર્દે યહાં હોતા હય,
 કીસે પુછું મેરે દીલમેં, યહ કયા હોતા હય...ન કહુ

શાંતિ !

શાંતિ !!

શાંતિ ???

સમાપ્ત.

અમારા સોલ કોપી રાઈટના ત્રણ અંકી નાટકો

૧. વીર હમીર ચાને રણચંભોરનો ઘેરો.
૨. અમન અમન.
૩. રાણી અંકા ચાને પંજાબ પતન.
૪. ગુજરાતની ગર્જના.
૫. સમ્રાટ અંદ્રગુપ્ત.
૬. નવજીવન.
૭. પ્રજાજીવન.
૮. સુધન્વા.
૯. બ્રહ્મચાહન.
૧૦. પાંડવ ગુપ્ત નિવાસ.
૧૧. રતિ મુંઢરી.
૧૨. લવ-કુશ.
૧૩. ગુણસિલ.
૧૪. ભકતબાળા.
૧૫. ગંગા શાપ (હિંદી)
૧૬. રકત પાન. („)
૧૭. બેહરે શમશીર (ઉર્દુ)

—અમારા દુકા નાટકો—

૧. “કોની ભૂલ ?”
૨. “ઐ કોણ ?”
૩. “કોણ સરસ ?”
૪. “વિધિનો વાંક”

